

การพัฒนาระบบนิเทศภายในโรงเรียนคลองขามวิทยาคาร

อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์

DEVELOPMENT OF INTERNAL SUPERVISION SYSTEM FOR

KLONGKHAMWITTAYAKARN SCHOOL, YANGTALAD SUB-DISTRICT, KALASIN PROVINCE.

13

นิตาชล วุฒิสาร*

สุรภีร์ คำหนองสง**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาระบบการนิเทศภายในโรงเรียนคลองขามวิทยาคาร ตามกระบวนการนิเทศภายใน 5 ขั้นตอน ประกอบด้วยการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการพัฒนา การวางแผนและกำหนดทางเลือก การสร้างเครื่องมือและพัฒนาวิธีการ การปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน และการประเมินผลและรายงานผล โดยใช้กลยุทธ์การประชุมกลุ่มย่อยและการเสริมแรง เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis และ McTaggart ดำเนินการเป็น 2 วงรอบ แต่ละวงรอบประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล กลุ่มผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย จำนวน 20 คน ประกอบด้วยผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยจำนวน 18 คน แบ่งเป็นผู้ให้การนิเทศจำนวน 8 คน และผู้รับการนิเทศจำนวน 10 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 2 คน ประกอบด้วยผู้อำนวยการโรงเรียนและรองผู้อำนวยการโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แบบบันทึก และแบบประเมินผล การตรวจสอบข้อมูล เน้นหลักการตรวจสอบแบบสามเส้า และนำเสนอผลการค้นคว้าเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า การประชุมกลุ่มย่อยช่วยให้ผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ความเข้าใจสามารถวางแผน กำหนดทางเลือก และออกแบบระบบการนิเทศภายใน การเสริมแรงช่วยให้ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติจริงได้อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์ต่อตนเอง ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน การนิเทศภายในเป็นไปอย่างกัลยาณมิตรแต่ในขั้นตอนการปฏิบัติการนิเทศผู้ร่วมวิจัยบางคนขาดทักษะและความชำนาญในการปฏิบัติการนิเทศจึงต้องพัฒนาในวงรอบที่ 2 โดยใช้กลยุทธ์การเสริมแรงอีกครั้งซึ่งช่วยให้ผู้ร่วมวิจัยเกิดความมั่นใจและความชำนาญในการปฏิบัติการนิเทศเพิ่มขึ้น

โดยสรุปการพัฒนาระบบการนิเทศภายในโรงเรียนคลองขามวิทยาคาร อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้กลยุทธ์การประชุมกลุ่มย่อยและการเสริมแรง ทำให้ผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการนิเทศภายในมากขึ้น มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การสะท้อนผลการปฏิบัติงานและเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสม มีความภาคภูมิใจชื่นชมในผลงานที่ได้ร่วมมือกันปฏิบัติ สามารถออกแบบระบบจนได้ระบบการนิเทศภายในที่มีความสมบูรณ์ ครบถ้วน ถูกต้อง ส่งผลให้โรงเรียนมีระบบการนิเทศภายในที่ดีกว่าเดิม จึงควรส่งเสริมสนับสนุนให้นำกลยุทธ์ดังกล่าวไปใช้พัฒนาระบบการนิเทศภายในโรงเรียนอื่นต่อไป

* นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

** ผู้อำนวยการกองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม

ABSTRACT

The purposes of this research was to develop an internal supervision system for Klongkhamwittayakarn School. Constructing the Internal supervision system consisted of 5 steps; 1) to study the existing situations, problems and needs of supervision 2) planning and choosing topics 3) to construct the instrument and to develop the procedure of internal supervision system 4) internal supervision implementation 5) evaluation and development by using small group meeting strategies and reinforcement. This research used action research 2 cycles of implementation from action research spiral of Kemmis & Mc Taggart consisted of planning, action, observation and reflection. The samples of this research were 20 participants consisted of 8 supervisors and 10 teachers. The researcher used 2 administrators were the director and sub-director

to interview. The research instruments used in this study include; 1) interviewing form 2) observation form 3) recording form 4) evaluation form. The researcher used triangulation technique to check the data and used the descriptive reporting.

The research findings found that small group meeting enhance the sample understand internal supervision system. The participant can plan and choose topics, construct the instrument and to develop the procedure of internal supervision system. The participant be able to use this system. The supervisor and the teacher had good participated. In the other hand, some of supervisors had no proficiency in the supervision. The researcher had to develop in the second time of cycles by using reinforcement strategies it's can help the supervisor got higher proficiency.

In Conclusion, The development of internal supervision system for Klongkhamwittayakarn School, Yangtalad Sub – District, Kalasin Province by using small group meeting strategies and reinforcement can be able to help the participants understand the internal supervision system. Everyone has participated, reflect and solve the problem. The participant can construct complete the internal supervision system. It's promoting the supervision system to be better, and this internal supervision system can be able to use or promote in another school.

ภูมิหลัง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 4 มาตราที่ 22 บัญญัติไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลัก ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ และในมาตราที่ 24 ยังได้กำหนดรูปแบบการจัดการจัดการกระบวนการเรียนรู้ไว้ว่า สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจะต้องจัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ในการแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่พึงงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตลอดจนส่งเสริมให้จัดการเรียนรู้ได้ทุก

เวลา ทุกสถานที่ มีการประสานร่วมมือกันระหว่างผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาศักยภาพของตัวผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2550 : 11)

หัวใจของการปฏิรูปการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 คือ ครู เพราะการปฏิรูปการศึกษา คือ การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ซึ่งครูทุกคนต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนจากระบบเก่าที่ยึดตัวครูเป็นหลัก คือ ครูมีบทบาทให้ความรู้แก่ศิษย์มาเป็นการเรียนการสอนที่ยึดตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูจะทำหน้าที่ในการเตรียมการ แนะนำ ให้คำปรึกษา และสนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนรู้ ได้ปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ให้โอกาสผู้เรียนเรียนรู้อย่างอิสระและเต็มศักยภาพซึ่งเป็นที่น่าเชื่อมั่นว่าหากจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างมีประสิทธิภาพดังกล่าวแล้ว ย่อมส่งผลต่อคุณภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้ดีขึ้นได้ จากความสำคัญ of ครูต่อการปฏิรูปการศึกษาดังกล่าว ครูจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อปรับบทบาทตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งการนิเทศภายในถือว่าเป็นกระบวนการหนึ่งที่จะช่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของครูในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ดีขึ้นได้ สำหรับการนิเทศการศึกษานั้นได้กำหนดไว้ในหมวดที่ 4 มาตราที่ 22 – 30 และการนิเทศภายในโดยเฉพาะมีกำหนดไว้ในกฎกระทรวงว่าด้วยระเบียบ กฎเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา พ.ศ. 2542 ซึ่งกำหนดการกำกับ ติดตาม การจัดการศึกษาของผู้บริหารไว้อย่างชัดเจน นอกจากนี้การประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.) ยังได้กำหนดการนิเทศภายในเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินด้วย เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้ตระหนักเห็นความสำคัญและนำไปปฏิบัติในโรงเรียนให้ได้ผลอย่างเป็นรูปธรรม (กรทอง จินเดชากุล. 2550 : 1) การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 – 2561) จะสำเร็จได้นั้นจะต้องพัฒนาคุณภาพ มาตรฐานการศึกษา และการเรียนรู้ของคนไทย 4 ประการ ได้แก่ 1. พัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ 2. พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ 3. พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ใหม่ 4. พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการยุคใหม่ หากสามารถพัฒนาได้ทั้งระบบ โดยเชื่อมโยงอย่างต่อเนื่องและจริงจัง ผู้เรียนก็จะได้รับการพัฒนาเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (ธงทอง จันทราศ. 2552 : 1) ดังนั้นจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งระดับกระทรวง ระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับเขตพื้นที่การศึกษา โดยเฉพาะระดับโรงเรียน ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และบุคลากรทางการศึกษาทุกฝ่าย ที่จะช่วยให้การปฏิรูปการศึกษาประสบผลสำเร็จและเป็นรูปธรรมมากขึ้น

การนิเทศการศึกษาจึงมีความสำคัญเพราะเป็นแนวทางในการเร่งรัดปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ระบบนิเทศการศึกษาเรียกว่า “การนิเทศภายในโรงเรียน” การนิเทศภายในโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพนั้นเป็นการนิเทศที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรในโรงเรียน เพราะคนที่อยู่ในโรงเรียนย่อมจะทราบปัญหาความต้องการในการรับการนิเทศของบุคลากรในโรงเรียนเดียวกันได้ดีกว่า และมีแนวทางการนิเทศที่จะช่วยให้เกิดประสิทธิผลได้มากกว่าการนิเทศที่เกิดจากบุคคลภายนอกโรงเรียน (อเนก ส่งแสง. 2540 : 135) การนิเทศเป็นการช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก แนะนำ ชี้แจง บริการ ร่วมมือ ปรับปรุง พัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ครูปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพสูงขึ้น ซึ่งต้องอาศัยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการร่วมมือกันอย่างจริงจัง ผู้บริหารและครูต้องทราบถึงภารกิจหลักและต้องตระหนักถึงปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ผู้บริหารต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ กระบวนการ เทคนิคและกิจกรรมการนิเทศ รวมทั้งผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายใน เพื่อจะได้นำผลการวิจัยนั้นมาประยุกต์ใช้กับโรงเรียนของตน และเพื่อเสริมสร้างขวัญกำลังใจให้ครูสามารถปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนให้ดีขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2550 : 27) หัวใจสำคัญของการนิเทศ คือ การให้ข้อเสนอแนะ ซึ่งเป็นผลสะท้อนของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ครูผู้สอนสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้การสนับสนุนข้อมูลและทรัพยากรต่างๆ ในการพัฒนาการเรียนการสอนตลอดจนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนมากที่สุด

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยในฐานะครูฝ่ายวิชาการโรงเรียนจึงเห็นความสำคัญของการพัฒนาระบบนิเทศภายในโรงเรียนคลองขามวิทยาคาร อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ ให้ได้ระบบใหม่ที่ดีกว่าเดิมสะดวกต่อการนำไปใช้และง่ายต่อการปฏิบัติ โดยนำหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการปฏิบัติงาน และเป็นวิธีการที่มุ่งเน้นการแก้ปัญหา โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดจากการทำงานในการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครู โดยเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในโรงเรียนทุกคน ทุกชั้นตอน เพื่อช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุน ให้ความร่วมมือในการพัฒนาระบบการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะทำให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในทุกๆ ด้าน นอกจากนี้การวิจัยพัฒนาครั้งนี้ยังเป็นข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียนหรือสถานศึกษาอื่น นำไปประยุกต์ใช้และเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการนิเทศภายในให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อพัฒนาระบบการนิเทศภายในโรงเรียนคลองขามวิทยาคาร อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาและพัฒนาระบบการนิเทศภายในโรงเรียนคลองขามวิทยาคาร อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ ตามกรอบแนวคิดกระบวนการนิเทศภายในของกระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 18-22) ดังนี้

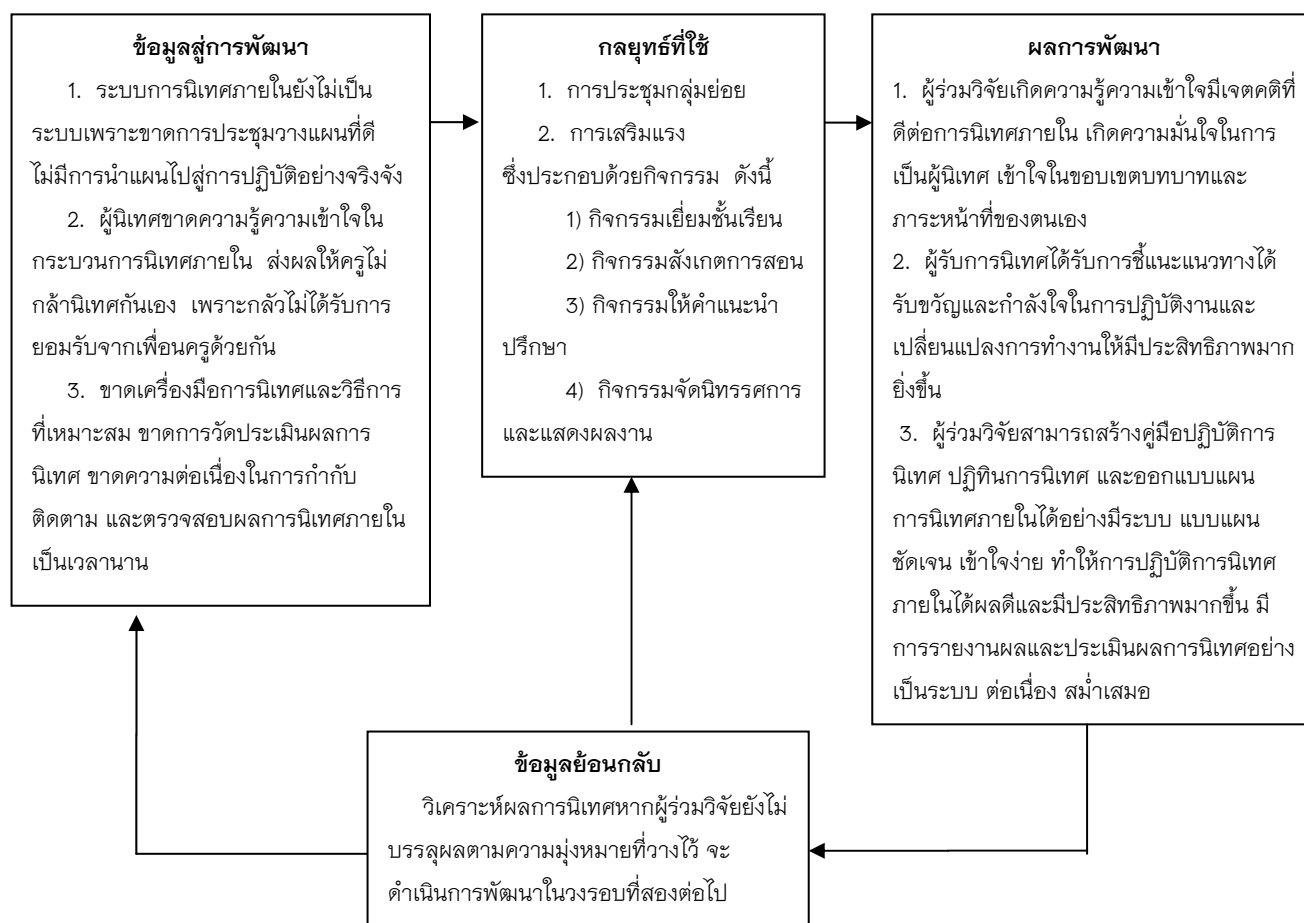
1. กรอบเนื้อหา ได้แก่ การดำเนินการพัฒนาระบบนิเทศภายในโรงเรียน ประกอบด้วย
 - 1.1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการพัฒนา
 - 1.2 การวางแผนและกำหนดทางเลือก
 - 1.3 การสร้างเครื่องมือและพัฒนาวิธีการ
 - 1.4 การปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน
 - 1.5 การประเมินผลและรายงานผล
2. กรอบการพัฒนาระบบนิเทศภายในโรงเรียนมีกิจกรรม ดังนี้
 - 2.1 กิจกรรมเยี่ยมชั้นเรียน
 - 2.2 กิจกรรมสังเกตการสอน
 - 2.3 กิจกรรมให้คำแนะนำปรึกษา
 - 2.4 กิจกรรมจัดนิทรรศการและแสดงผลงาน

3. กรอบกลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนาระบบนิเทศภายในโรงเรียน

3.1 การประชุมกลุ่มย่อย

3.2 การเสริมแรง

กรอบแนวคิดในการวิจัยดังกล่าวสามารถอธิบาย ดังภาพประกอบต่อไปนี้



ภาพประกอบ กรอบแนวคิดในการวิจัยการพัฒนาระบบนิเทศภายในโรงเรียนคลองขามวิทยาคาร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยใช้กระบวนการทำงานที่เป็นวงจร PAOR ตามแนวคิดของ Kemmis และ McTaggart (ประวัติ เฮอร์วอร์ธ, 2545 : 142 ; อ้างอิงมาจาก Kemmis and McTaggart, 1998 : 11 – 15) ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ขั้นตอน โดยดำเนินการเป็น 2 วงรอบ (Spiral) แต่ละวงรอบประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1. ขั้นตอนการวางแผน (Planning : P) 2. ขั้นการปฏิบัติ (Action : A) 3. ขั้นการสังเกตการณ์ (Observation : O) 4. ขั้นการสะท้อนผล (Reflection : R)

กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย

1. กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีจำนวน 20 คน ประกอบด้วยผู้วิจัย และผู้ร่วมวิจัยซึ่งได้แก่ ครูโรงเรียนคลองขามวิทยาคาร จำนวน 18 คน แบ่งเป็น ครูผู้นิเทศ จำนวน 8 คน และครูผู้รับการนิเทศ จำนวน 10 คน
2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีจำนวน 2 คน ประกอบด้วยผู้อำนวยการโรงเรียนและรองผู้อำนวยการโรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยการพัฒนาระบบการนิเทศภายในโรงเรียนคลองขามวิทยาคาร อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ มีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ชนิดของเครื่องมือสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย
 - 1.1 แบบสังเกต มีจำนวน 2 ฉบับ จำแนกเป็น
 - 1.1.1 แบบสังเกต ฉบับที่ 1 เรื่อง การสังเกตก่อนการดำเนินการพัฒนาระบบนิเทศภายใน
 - 1.1.2 แบบสังเกต ฉบับที่ 2 เรื่อง การสังเกตระหว่างการประชุมกลุ่มย่อย
 - 1.2 แบบสัมภาษณ์ มีจำนวน 4 ฉบับ ประกอบด้วย
 - 1.2.1 แบบแบบสัมภาษณ์ ฉบับที่ 1 เรื่อง การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการพัฒนาระบบการนิเทศภายใน
 - 1.2.2 แบบสัมภาษณ์ ฉบับที่ 2 เรื่อง การวางแผน การกำหนดทางเลือกและพัฒนาเครื่องมือการนิเทศภายใน
 - 1.2.3 แบบสัมภาษณ์ ฉบับที่ 3 เรื่อง การปฏิบัติการนิเทศภายใน
 - 1.2.4 แบบสัมภาษณ์ ฉบับที่ 4 เรื่อง การสรุปผลการนิเทศภายใน
 - 1.3 แบบบันทึก มีจำนวน 4 ฉบับ ประกอบด้วย
 - 1.3.1 แบบบันทึกการประชุมกลุ่มย่อย
 - 1.3.2 แบบบันทึกการเยี่ยมชั้นเรียน
 - 1.3.3 แบบบันทึกการสังเกตการสอน
 - 1.3.4 แบบบันทึกการให้คำปรึกษาแนะนำ
 - 1.4 แบบประเมิน มีจำนวน 2 ฉบับ
 - 1.4.1 แบบประเมินผลการปฏิบัติการนิเทศภายใน
 - 1.4.2 แบบประเมินความสำเร็จในการพัฒนาระบบนิเทศภายในโรงเรียน

วิธีรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

การวิจัยการพัฒนาระบบการนิเทศภายในโรงเรียนคลองขามวิทยาคาร อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัย มีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง	วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	แหล่งหรือผู้ให้ข้อมูล	วัน เดือน ปีที่เก็บข้อมูล
- สภาพปัจจุบันปัญหาที่เป็นจริงเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียน - จุดอ่อนจุดแข็งของระบบการนิเทศภายในเดิม	- การสังเกต - การสัมภาษณ์ - การจดบันทึก	- ผู้ร่วมวิจัย - ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	26 – 30 พฤศจิกายน 2554
- การกำหนดขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงาน และคู่มือการนิเทศภายใน	- การสังเกต - การสัมภาษณ์ - การจดบันทึก	- ผู้ร่วมวิจัย - ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	4 – 8 ธันวาคม 2554
- ความสามารถในการนำขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงานนิเทศภายในไปใช้	- การสังเกต - การสัมภาษณ์ - การประเมิน	- ผู้ร่วมวิจัย - ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	วงรอบที่ 1 วันที่ 15 ธันวาคม 2554 – 30 มกราคม 2555 วงรอบที่ 2 วันที่ 15 – 28 กุมภาพันธ์ 2555
- ผลการปฏิบัติงานพัฒนาระบบการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับความต้องการพัฒนา และมีความถูกต้องครอบคลุมตามขั้นตอน	- การสังเกต - การจดบันทึก - การสัมภาษณ์ - การประเมิน	- ผู้ร่วมวิจัย - ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	วงรอบที่ 1 วันที่ 1 – 10 กุมภาพันธ์ 2555 วงรอบที่ 2 วันที่ 1 – 10 มีนาคม 2555

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การจัดกระทำข้อมูล ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การบันทึก การสัมภาษณ์ และการประเมิน นำมาตรวจสอบข้อมูล 3 มิติ (Triangulation Technique) ประกอบด้วย

1.1 การตรวจสอบมิติด้านข้อมูล (Data Triangulation) ได้แก่ มิติบุคคล

1.2 การตรวจสอบมิติด้านผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย (Investigator Triangulation)

1.3 การตรวจสอบมิติด้านวิธีการ (Methodological Triangulation) ได้แก่ การสังเกต การบันทึก การสัมภาษณ์ และการประเมิน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การบันทึก การสัมภาษณ์ และการประเมินมาวิเคราะห์ ด้วยความสร้างข้อสรุป (Induction) และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนาระบบนิเทศภายใน

3. การเขียนรายงานการวิจัย ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาประมวลผลและแปลความหมาย แล้วเรียบเรียงนำเสนอข้อมูลแบบบรรยาย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) ใช้สัญลักษณ์ $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้สัญลักษณ์ S.D. ดังนี้

1. ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) โดยใช้สูตรดังนี้ (สมบัติ ท้ายเรือคำ. 2551)

$$\bar{X} = \frac{\sum x}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ตัวกลางเลขคณิตหรือค่าเฉลี่ย

$\sum x$ แทน ผลรวมทั้งหมดของคะแนน

N แทน จำนวนคนทั้งหมด

2. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้สูตรดังนี้ (สมบัติ ท้ายเรือคำ. 2551)

$$S.D. = \frac{\sqrt{N \sum x^2 - (\sum x)^2}}{N(N-1)}$$

เมื่อ S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$\sum x^2$ แทน คะแนนแต่ละตัว

N แทน จำนวนสมาชิกในกลุ่มนั้น

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาระบบนิเทศภายในโรงเรียนคลองขามวิทยาคาร อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การพัฒนาระบบนิเทศภายในโรงเรียนคลองขามวิทยาคาร ในวงรอบที่ 1 ได้ดำเนินการจัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาระบบนิเทศภายในโรงเรียน ตามกรอบแนวคิดของการนิเทศภายใน 5 ขั้นตอน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551 : 18 - 22) เพื่อพัฒนาปรับปรุงการนิเทศภายในโรงเรียนให้ดีกว่าเดิม จากการสังเกตการปฏิบัติและการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงาน พบว่า ผู้ร่วมวิจัยบางคนยังขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะการนิเทศ การนิเทศไม่มีเป้าหมายที่ชัดเจน แนวนอน ขาดการวางแผนที่ดี ขาดเครื่องมือและวิธีการที่เหมาะสมในการนิเทศ โรงเรียนมีผลการนิเทศแต่ไม่ได้นำไปใช้ ขาดการสรุปรายงานเชิงวิเคราะห์ ไม่มีการเผยแพร่เอกสารรายงาน และไม่ได้นำผลที่ได้ไปพัฒนาต่อ ผู้วิจัยจึงพัฒนาระบบการนิเทศภายในโรงเรียน โดยใช้กลยุทธ์การประชุมกลุ่มย่อยและการเสริมแรง โดยการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการพัฒนา การวางแผนและกำหนดทางเลือก การสร้างเครื่องมือและพัฒนาวิธีการ การปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน และการประเมินผลและรายงานผล ผลการพัฒนาได้ระบบการนิเทศภายในที่มีขั้นตอนตามกระบวนการนิเทศภายในที่มีความชัดเจน เหมาะสม ง่ายต่อการปฏิบัติ มี

ปฏิทินการปฏิบัติการนิเทศ เครื่องมือการนิเทศ การปฏิบัติการนิเทศเป็นไปตามลำดับขั้นตอนที่กำหนดไว้ในคู่มือการนิเทศภายในของโรงเรียน จะมีปัญหาบ้างในขั้นตอนการปฏิบัติการนิเทศภายในที่ผู้วิจัยบางคนยังขาดทักษะความมั่นใจในการปฏิบัติการนิเทศ และการให้คำปรึกษาแนะนำด้วยบรรยากาศของการเป็นกัลยาณมิตร จึงนำไปพัฒนาต่อในวงรอบที่ 2

2. การพัฒนาระบบนิเทศภายในโรงเรียนคลองขามวิทยาคาร ในวงรอบที่ 2 จากการปฏิบัติใน วงรอบที่ 1 ปัญหาที่พบคือ ผู้ร่วมวิจัยบางคนขาดทักษะเกี่ยวกับการปฏิบัติจริงในขั้นตอนการปฏิบัติการนิเทศ จากการสังเกตการปฏิบัติ และการสัมภาษณ์ พบว่า ครูผู้นิเทศขาดทักษะประสบการณ์ ความชำนาญในการเยี่ยมชั้นเรียน การสังเกตการสอน การให้คำปรึกษาแนะนำ และขาดทักษะการสะท้อนผลจากการนิเทศ เพราะเกรงจะไม่เกิดการยอมรับจากผู้รับการนิเทศ ไม่กล้าประเมินตรงไปตรงมา กลุ่มผู้ร่วมวิจัยจึงร่วมกันปรึกษาคำปรึกษาหรือพร้อมกับได้วางแผนการดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยทำการศึกษากระบวนการนิเทศภายใน 5 ขั้นตอนอีกรอบ โดยเฉพาะขั้นตอนการปฏิบัติการนิเทศภายใน โดยใช้กลยุทธ์การเสริมแรงอีกครั้ง พบว่าผู้ร่วมวิจัยเข้าใจรูปแบบในการพัฒนาระบบนิเทศภายในมากขึ้น ผู้นิเทศมีทักษะและความมั่นใจในการปฏิบัติ กล้าให้คำปรึกษามากขึ้น สามารถปฏิบัติการนิเทศได้ตามกระบวนการนิเทศภายในที่ได้ร่วมวางแผนและออกแบบไว้ การพัฒนาระบบนิเทศภายในโรงเรียนมีความเหมาะสม สะดวกต่อการนำไปใช้ และง่ายต่อการปฏิบัติ การวิจัยครั้งนี้จึงบรรลุตามความมุ่งหมายทุกประการ

โดยสรุปจากการพัฒนาระบบการนิเทศภายในโรงเรียนคลองขามวิทยาคาร อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้ร่วมวิจัยได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การสะท้อนผลการปฏิบัติงานที่หลากหลายวิธีการและแนวทางการเลือกการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหามีความภาคภูมิใจชื่นชมในผลงานที่ได้ร่วมมือกันปฏิบัติ มีความรู้ความเข้าใจและสามารถออกแบบระบบจนได้ระบบการนิเทศภายในที่มีความสมบูรณ์ ครบถ้วน ถูกต้อง สะดวกต่อการนำไปใช้ และง่ายต่อการปฏิบัติ ส่งผลให้โรงเรียนได้ใช้ระบบการนิเทศภายในที่มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ผลการวิจัยพบว่า การให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินงานนิเทศภายในในทุกขั้นตอน ทำให้บุคลากรทุกคนมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักในความสำคัญของการปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งส่งผลให้การพัฒนาระบบนิเทศภายในโรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลง เป็นระบบ และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.2 ผลการวิจัยพบว่า การที่ผู้บริหารสร้างความเชื่อมั่นด้วยการกระตุ้นให้กำลังใจในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของครูอยู่เสมอ มีการเสริมแรงอย่างเหมาะสม จะช่วยส่งเสริมให้ครูสามารถปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่องและพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา

1.3 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการพัฒนาระบบนิเทศภายในโรงเรียน ดังนั้นผู้บริหารจึงควรปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างในการพัฒนางาน เพื่อสร้างความศรัทธาและความเชื่อมั่นให้กับครูผู้สอน และควรสร้างเจตคติหรือความรู้สึกที่ดีต่อการนิเทศภายในให้กับครูผู้สอนอยู่เสมอ เพื่อให้ครูผู้สอนเกิดความมั่นใจที่จะพัฒนางานให้มีคุณภาพ

1.4 การวิจัยครั้งนี้จะบรรลุเป้าหมายได้นั้นต้องอาศัยความต่อเนื่อง จริงจัง โรงเรียนต้องมีการกำหนดนโยบายและแนวการปฏิบัติในการดำเนินการนิเทศภายในให้ชัดเจน ซึ่งหากสถานศึกษาหรือหน่วยงานจะนำไปใช้ควรให้ความสำคัญ

และชี้ให้เห็นผลการเห็นประโยชน์และคุณค่าที่จะเกิดขึ้นหลังจากการพัฒนา ตลอดจนปฏิสัมพันธ์ที่ดีในองค์กรและการรักษามิตรภาพ น้ำใจไมตรีที่ดีต่อกันระหว่างผู้บริหารกับผู้ใต้บังคับบัญชา

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษารูปแบบการดำเนินการนิเทศภายในรูปแบบอื่นๆ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับความต้องการ ความคุ้มค่า และเกิดประโยชน์ที่สุดตามความแตกต่างของบริบทแต่ละโรงเรียน

2.2 การนิเทศภายในโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพนั้นจะต้องสร้างเครือข่ายการนิเทศให้เกิดขึ้นในกลุ่มสาระการเรียนรู้ในวิชาที่มีความคล้ายคลึงกัน จึงควรศึกษาแนวทางในการพัฒนากระบวนการนิเทศการสอนแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการร่วมกับโรงเรียนอื่นๆ เพื่อขยายผลต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรรทอง จิรเดชากุล. คู่มือการนิเทศภายในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : ธารอักษร, 2550.

ธงทอง จันทรางศุ. 70 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำเนิดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.

ประวิต เอราวรรณ์. การวิจัยในชั้นเรียน = Classroom Research. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้าวิชาการ, 2545.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. แนวทางการทำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด., 2550.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี. 2545.

สมบัติ ท้ายเรือคำ. ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กทม. : ประสานการพิมพ์, 2551.

อเนก ส่งแสง. การนิเทศการศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาควิชาพื้นฐานการศึกษาคณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนคร, 2540.

Kemmis, S. and R. McTaggart. The Action Research Planner. 3rd ed. Victoria : Deakin University Press, 1988.